

Volby do rad hrabství v Irské republice v roce 2009 – blíží se konec éry Fianna Fáil?

County councils elections in Ireland in 2009—The end
of Fianna Fáil era is coming?

Vojtěch Navrátil (venyvlt@centrum.cz)

Abstract

The article deals with the Irish county councils elections held in June 2009. The article describes situation before elections, Irish local government and relevant features of the electoral system. Attention is also paid to a comparison of the the main political parties support.

Keywords

County Councils elections, Electoral system, Fianna Fáil, Fine Gael, Republic of Ireland

Úvod

Rok 2009 se v Irské republice řadil zásluhou neděle 7. června mezi „supervolební“. V tento den proběhly totiž ve dvou dublinských volebních obvodech doplňovací volby do dolní komory parlamentu, dále se volilo 12 členů Evropského parlamentu a ve volbách do 34 rad hrabství, jímž byla přikládána největší pozornost, bylo voleno nových 883 radních.

Tato volební neděle se odehrávala ve zjitřeném ovzduší světové ekonomické krize, jež dopadla na obyvatele zeleného ostrova velmi tvrdě. Její důsledky se projevily i ve výsledcích voleb do rad hrabství, jímž je tento článek věnován, a evropského parlamentu. Volby do rad hrabství po vítězstvích vládnoucích Bojovníků osudu (Fianna Fáil, někdy též Republican Party – FF) v letech 1999 a 2004 přinesly historický úspěch opozičního Kmene Keltů (Fine Gael – FG). Byť se jedná o tzv. volby druhého řádu, jež se mj. vyznačují tím, že je voliči pojímají spíše jako vyjádření (ne)spokojenosti s vládními stranami a čím více se blíží polovině volebního období parlamentu, tím větší je ztráta vládních stran¹, tak dlouhodobě dominujícímu aktéru stranického systému Irské republiky Fianna Fáil reálně hrozí, že ve volbách do Poslanecké sněmovny, jež se budou pravděpodobně konat na konci února 2011², ztratí své dosavadní výsadní postavení a strana by tak poprvé od voleb v roce 1932 nebyla stranou vítěznou.

Irský stranický systém

Irský stranický systém je ve srovnání s západoevropskými protějšky nebývale výjimečný. Nikdy se zde neuplatnil obvyklý západoevropský model, kde je primárním štěpením společnosti pravolevá volebně-politická opce. Ústředním prvkem politické soutěže je od 20. let dualismus dvou geneticky příbuzných pravostředových stran Fianna Fáil a Fine Gael, které spíše než ideologie rozděluje jejich „pravěká“ historie (Strmiska a kol., 2005, s. 85). Dualismus těchto dvou stran totiž vychází z období občanské války (1922–23), respektive ze sporu v tehdejší „všezahrnující“ straně My všichni (Sinn Féin – SF) o přijetí či nepřijetí britsko-irské smlouvy a vzniku Svobodného irského státu. Zatímco více nacionalističtější „protismluvní“ část, jež ve válce prohrála, posléze založila Fianna Fáil, tak nynější představitelé Fine Gael jsou pokračovateli představitelů pragmatičtější „prosmluvní“ části.

Ačkoliv Irská republika prošla ve 20. století velkými společenskými změnami, pak politická relevance tří nejsilnějších stran zůstává od časů světové hospodářské krize (prozatím) neměnná. Od vítězných voleb v roce 1932 plní Fianna Fáil ve stranické soustavě Irské republiky roli dominující strany, která pravidelně vítězí se ziskem okolo 40 procent hlasů, případně i více, avšak většinou nezískává absolutní většinu mandátů.³ Druhou pozici, co do počtu mandátů i hlasů, tradičně obsazuje Fine Gael a třetí byla vždy krom voleb v roce 1987, kdy na třetím místě skončili Pokrokoví demokraté, Strana Práce (Labour Party – LAB).

Krom Fianna Fáil, Fine Gael, Labour Party a Strany zelených se řadí mezi současné relevantní (parlamentní) strany ještě i Sinn Féin. Neopominutelnou roli v politické systému země, zejména v době menšinových vlád, hrají i nezávislí kandidáti.

¹Blíže k volbám druhého řádu viz např. Carubba a Timpone, 2005.

²<http://www.irishtimes.com/newspaper/opinion/2010/1203/1224284678654.html>.

³Od roku 1932 tak byla Fianna Fáil s výjimkou několika krátkodobých období v letech 1948–51, 1954–57, 1973–77, 1981–82, 1982–87 a 1994–97 vždy vládní stranou, přičemž až do roku 1989 odmítala utvářet vládní koalice a vládla jednobarevně. Po volbách v roce 2007 utvořila koaliční většinovou vládu se Stranou zelených (Green Party – GP) a Pokrokovými demokraty (Progressive Democrats – PD), kteří se však v roce 2008, vzhledem ke své vytrácející se politické relevanci, sami dobrovolně rozpustili.

Model místní správy v Irské republice

Irská samospráva má od roku 1898 dvoustupňovou strukturu, která až do dnešních dní zůstala téměř totožná.⁴ První stupeň je tvořen 29 radami hrabství⁵ a statusem hrabství rovněž disponují rady pětice největších irských měst (Dublin, Cork, Limerick, Waterford, Galway), celkem se tedy jedná o 34 samosprávných jednotek. Druhý stupeň, který pokrývá vnitřní strukturu hrabství jen ve velmi omezeném rozsahu, je tvořen 75 městskými radami a pěti radami měst Sligo, Drogheda, Clonmel, Wexford a Kilkenny.

Postavení volených členů rady bylo až do konce 90. let minulého století velmi slabé. Vliv na to mělo jednak ve 40. letech plošné zavedení funkce profesionálního manažera řídicího obec a disponujícího rozsáhlými exekutivními a rozhodovacími pravomocemi, tak i skrze finanční záležitosti praktikovaný silný centralismus dublinských vlád, které vnímaly samosprávné jednotky jako „agenty ústřední vlády“ a měly rovněž pravomoc zrušit volby do jejich orgánů (Keogan, 2003, s. 84–85; Forde, 2005, s. 137 až 138). Ke změně postavení irských samospráv se přistoupilo až na přelomu tisíciletí. S cílem zvýšit finanční autonomii samospráv došlo v roce 1998 ke zřízení Fondu samospráv, do kterého plynou prostředky z motoristických daní. O rok později byl v referendu schválen ústavní dodatek, kterým byla samospráva zakotvena do konstituce Irské republiky. Smyslem tohoto dodatku ovšem nebylo garantování konkrétních pravomocí a ani síly samosprávy jako jinde v Evropě, ale především měl být účinnou pojistkou toho, aby již nikdy nemohlo dojít k odložení místních voleb (Keogan, 2003, s. 84 až 85). Ve stejný rok došlo rovněž i k vytvoření postu na rok (nepřímo) volených starostů a v ruku v ruce s tím i upozadění role nevoleného manažera, který musí své vyhrazené funkce vykonávat v souladu s politickou linií stanovenou radou (Sheedy, 2003, s. 135). Dokončení reformy samospráv proběhlo v roce 2001 prostřednictvím Zákona o samosprávě, který (konečně) definoval samosprávné orgány i jako reprezentanty zájmů místních společenství, k jejichž zapojení do místního dění má docházet i skrze účast jejich představitelů v nově zřizovaných výborech (O'Sullivan, 2003, s. 42–43).

Pokud člen rady rezignuje nebo umře, je náhradník vybrán kooptací a nekonají se tak doplňovací volby jak bývá zvykem např. u voleb do dolní komory parlamentu. Ačkoliv rada může jmenovat kohokoliv, bývá nepsaným pravidlem, že kooptován je spolustraníček člena rady po němž zůstal uvolněný mandát. Na počátku tisíciletí vstoupilo v platnost i pravidlo zákazu duálního mandátu radního s mandátem poslance, senátora a europoslance.

Volební systém

Pro všechny typy voleb v Irské republice je využíváno poměrného volebního systému užívajícího metody jednoho přenosného hlasu (Single Transferable Vote – STV), který umožňuje značnou personalizaci hlasování, jelikož volič nedává hlas politické straně, ale konkrétnímu kandidátovi. Volič na jedné kandidátní listině, kde jsou seřazeni kandidáti všech stran dle abecedního pořadí, označí kandidáta, kterého nejvíce preferuje (tzv. první hlas). Následně může volič pomocí libovolného počtu dalších preferencí stanovit pořadí kandidátů, na které má být jeho hlas přenesen, jestliže jej „jeho“ kandidát nevyužije (Farrel, 2001, s. 127).

Samotné přidělování mandátů mívá, v závislosti na počtu kandidátů a přidělovaných mandátů, až několik kol a probíhá pomocí Droopovy volební kvóty⁶ $[Q = \frac{H}{(M + 1)} + 1]$, která stanovuje minimální možný počet hlasů potřebných k zisku mandátu. V prvním kole se zjišťuje zda některý z kandidátů dosáhl kvóty a tedy i zvolení. Pokud se tak stane a nejsou mezi kandidáty rozděleny všechny mandáty, pak se hlasy u zvoleného kandidáta přesahující kvótu přenášejí ostatním kandidátům do druhého kola, kde jsou jim přerozděleny dle poměru druhých preferencí jeho voličů. Po každém kole je vždy rovněž

⁴Nejzávažnější změnou byla v roce 1993 rozdělení Dublinského hrabství na tři samostatná hrabství (Dun Laoghaire – Rathdown, Fingal a South Dublin).

⁵Hrabství je ve skutečnosti 28, ale již od roku 1898 disponuje hrabství Tipperary samostatnými radami pro svou jižní i severní část.

⁶Podíl platných odevzdaných hlasů v obvodě a počtu mandátů rozdělovaných v obvodě navýšeným o jeden. K takto získanému podílu je posléze ještě připočteno číslo jedna, aby nemohlo být teoreticky přiděleno o jeden mandát navíc.

Obrázek 1: Územní členění Irské republiky dle prvního stupně samosprávy – rad hrabství

(<http://www.environ.ie/en/>, vlastní zobrazení dle

<http://www.rte.ie/news/elections/local>)

vyškrtnut kandidát s nejnižším počtem hlasů, jehož hlasy jsou mezi ostatní kandidáty, kteří nedosáhli kvóty, přeneseny obdobným způsobem jako „přesahující“ hlasy u zvoleného kandidáta. Toto přenášení hlasů od zvolených či vyřazených kandidátů pokračuje, dokud nejsou obsazeny všechny mandáty (Farrel, 2001, s. 130). Volič tak nepomůže zvolení kandidáta, kterého nechce (Havlík, Šedo a Čaloud 2004, s. 113). Ačkoliv se celkový počet přidělovaných mandátů v jednotlivých hrabstvích pohybuje od 15 (Galway City, Waterford City) až po 52 (Dublin City)⁷, jsou tyto mandáty ve všech hrabstvích rozdělovány ve tří až sedmi mandátových volebních obvodech.

STV v nijak zvlášť silně strukturované irské politické obci podporuje lokalismus, volbu osobností, volbu dle geografického hlediska, volbu nezávislých kandidátů, rovněž jako uchycení regionálně ukotvených stran rezignujících na celostátní působnost a tím vede ke značně proporčním výsledkům (Strmiska a kol., 2005, s. 625). Kritici vyčítají STV v Irsku to, že vede ve snaze o znovuzvolení k abnormální aktivitě poslanců ve svém volebním obvodu, kteří se pak o to méně věnují výkonu svého mandátu ve sněmovně, např. práci ve výborech. To vrhá špatné světlo na irský parlamentarismus a vede i ke krátkodobým a nepatřičným ohledům na lokální zájmy v uvažování vládních představitelů. Odpůrci STV také naznačují, že vnitrostranické soupeření jednotlivých kandidátů může vést k rozděleným a nesoudržným stranám (Gallagher, 2002, s. 72). Oproti tomu zastánci STV obhajují tento volební systém tím, že voliči mohou nahradit poslance více schopným a aktivním kandidátem a v čase klesajícího zájmu o politiku toto dává poslancům silný impuls k tomu, aby byl v úzkém kontaktu s voliči a plnil tak roli, kterou od něj a politického systému očekávají. V narážce na možnou nesoudržnost stran pak poukazovali na to, že irské strany byly doposud – co se týče chování v parlamentu – až extrémně soudržné a disciplinované (Gallagher, 2002, s. 72–73).

⁷Průměrný počet radních v jednotlivých hrabstvích činí 26.

Předvolební situace

Jak již bylo řečeno v úvodu, předvolební kampaň a samotné volby se odehrávaly v ovzduší světové ekonomické krize, která Irskou postihla velmi tvrdě. Zatímco na jaře předchozího roku činila nezaměstnanost pět procent, v květnu 2009 dosahovala již víc 11 procent. Hrubý domácí produkt na konci roku 2008 meziročně poklesl o 7,5 procenta a situace se každým měsícem zhoršovala, což se logicky projevovalo mj. i v nutnosti škrtnů ve vládních výdajích.⁸ Preference největší vládní strany dosáhly několik dní před volbami (31. května) svého tehdejšího dna. Fianna Fáil, jejíž poslanecký klub se za dva roky od voleb do dolní komory v roce 2007 ztenčil o tři poslance včetně vládního whipa Jima McDaida, bylo ochotno na konci května volit pouze 21 procent voličů⁹ (ve volbách do Poslanecké sněmovny v roce 2007 získala 42 procent hlasů). Na nedobré kondici strany se krom světové ekonomické krize projevila i nepřilíh vhodná volba stranického lídra a premiéra Briana Cowena jako nástupce bývalého dlouholetého lídra strany a premiéra Bertieho Aherna, který byl donucen v dubnu 2008 k rezignaci.¹⁰ Odvěkého rivala Fianna Fáil bylo ve stejnou dobu připraveno volit 34 procent voličů (v roce 2007 získala 27 procent). Na třetích místě se pohybovali labouristé, které deklarovalo volit 18 procent irských voličů, což znamenalo téměř dvojnásobek oproti volbám v roce 2007. Sinn Féin, která získala v roce 2007 důvěru sedmi procent voličů, bylo na konci května odhodlána volit desetina voličů. Druhý člen vládní koalice – Strana zelených – zaznamenala na během jarních měsíců propad preferencí¹¹ a v posledním předvolebním průzkumu ji vyjádřila podporu jen čtyři procenta voličů (v roce 2007 získala pět procent). Zbýlých 13 procent voličů chtělo volit nějakou jinou stranu či některého z nezávislých kandidátů, což bylo víc jak dvojnásobek oproti posledním volbám do dolní komory.

Krom Fianna Fáil, Fine Gael, Labour Party, Sinn Féin, Strany zelených a nezávislých kandidátů postavila do voleb své kandidáty ještě Socialistická strana (Socialist Party – SP), Dělnická strana (Worker's Party), Aliance lidí před ziskem (People Before Profit Alliance – PBP), Nezávislý svaz jižního Kerry (South Kerry Independent Alliance – SKIA) a Křesťanská vzájemnost (Christian Solidarity – CS). Alespoň jednoho kandidáta v každém z hrabství nominovala jen Fine Gael, Fianna Fáil, Sinn Féin a ve všech hrabstvích také kandidovalo několik nezávislých kandidátů. Z ostatních parlamentních stran Labour Party nekandidovala nikoho v hrabství Roscommon a Strana zelených se neúčastnila voleb v sedmi hrabstvích (Laois, Longford, Mayo, Offaly, Roscommon, Sligo a Tipperary North). Strany v Poslanecké sněmovně nezastoupené se shodně soustředily jenom na několik vybraných hrabství, kde měly největší šanci uspět.

Tabulka 1: Počet nominovaných kandidátů za jednotlivé strany

FG	FF	LAB	SF	GP	CS	PBP	WP	SP	SKIA	Indep.
476	473	212	153	80	13	12	12	10	1	404

Zdroj: <http://electionsireland.org/index.cfm>.

Volby do rad hrabství

Jednoznačným vítězem voleb do rad hrabství se stala v roce 2009 Fine Gael, jejíž kandidáti získali celkově 340 mandátů (+47) za 32,2 procenta hlasů. Na druhé místo Fine Gael odsunula Fianna Fáil, která získala 218 mandátů (–84) za 25,4 procenta hlasů, třetí skončila tradičně Labour Party se 132 mandáty (+31) za 14,7 procenta hlasů. Téměř 16 procent voličů označilo jako svou první preferenci

⁸<http://www.cso.ie/default.htm>.

⁹<http://www.redcresearch.ie/>.

¹⁰Bertie Ahern měl v první polovině 90. let, kdy byl ministrem financí ve vládách Alberta Reynoldse (Fianna Fáil), přijmout několik nestandardních plateb a nedokázal objasnit ve svém rodinném účetnictví původ více jak půl milionu irských liber. Premiérský post zastával od voleb v roce 1997. Viz <http://aktualne.centrum.cz/zahranici/evropa/clanek.phtml?id=604368>.

¹¹Preference Strany zelených se až do dubna pohybovaly okolo sedmi až osmi procent.

některého z homogenní skupiny nezávislých kandidátů, z čehož resultovalo 124 mandátů (+34). Sinn Féin se ziskem 54 mandátů zopakovala svůj výsledek z předchozích voleb. Vedle Fianna Fáil naprosto propadl i její koaliční partner Strana zelených, která získala pouhé tři mandáty (–15). Strany nezastoupené v dolní komoře získaly dohromady 12 mandátů.

Tabulka 2: Výsledky voleb do rad hrabství v roce 2009

Strana	Prvních preferencí		Počet mandátů
	Absolutně	Procentuálně	
FG	605 333	32,2 %	340
FF	477 342	25,4 %	218
LAB	276 627	14,7 %	132
SF	138 405	7,4 %	54
PBP	15 879	0,8 %	5
SP	16 502	0,8 %	4
GP	44 152	2,3 %	3
WP	4 801	0,3 %	2
SKIA	2 536	0,1 %	1
CSP	324	0,0 %	0
Indep.	299 138	15,9 %	124

Zdroj: <http://www.rte.ie/news/elections/local/>.

Fine Gael získala nejvyšší počet radních v celkem 25 radách hrabství, přičemž o pět let dříve to bylo rad jen deset. V hrabstvích Cavan, Limerick a Mayo disponuje dokonce nadpoloviční většinou. Fianna Fáil dokázala z 19 rad hrabství obhájit pozici nejsilnějšího klubu v radě pouze v Offaly, domovském hrabství premiéra Cowena, Donegalu, Westmeath a Tipperary North. Labour Party obhájila z předchozích voleb pozici strany s nejvyšším počtem radních v hrabstvích Dublin City, Fingal, South Dublin a Galway City, stejně tak obhájila svou pozici Sinn Féin v hrabství Monaghan.

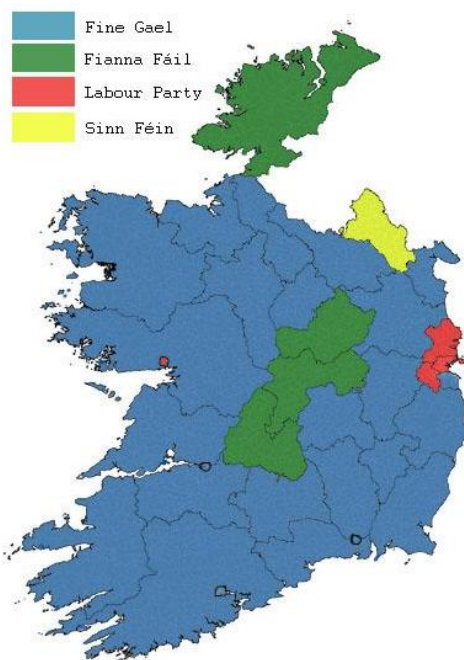
Kandidáti Fine Gael se nejvyšší přízni voličů těšili v hrabstvích Cavan (45,6 procenta hlasů), Limerick (44,8 procenta), Mayo (44,4 procenta), Waterford (44,2 procenta) a Longford (42,6 procenta). Hranici 40 procent hlasů atakovala Fine Gael ještě v hrabstvích Cork (39,8 procenta), Sligo a Carlow (39,3 procenta). Nejméně voličů naopak měla strana v Dublin City (18,7 procenta).

Baštami Fianna Fáil byly v těchto volbách hrabství Westmeath (36,0 procenta), Clare (35,5 procenta), Offaly (35,2 procenta), Cavan (34,8 procenta), Longford (34,4 procenta), Limerick (34,3 procenta) a Laois (33,9 procenta). Přes 30 procent hlasů naakumulovali ještě kandidáti strany ve vítězných hrabstvích Donegal (32,7 procenta) a Tipperary North (31,4 procenta). Nejmenší důvěry voličů se Fianna Fáil dostalo v Limerick City (12,5 procenta), Waterford City (13,1 procenta) a čtveřici dublinských hrabství (15,7–18,1 procenta).

Voliči labouristů byli nejvíce koncentrováni, krom Galway City a Cork City, především v Dublinu a jeho blízkém okolí. V konkrétní rovině se jednalo o Dublin City (29,4 procenta), Fingal (25,7 procenta), South Dublin (25,0 procenta), Kildare (23,7 procenta) Dun Laoghaire – Rathdown (22,8 procenta), Carlow (19,4 procenta) či Wicklow (19,2 procenta). Nejmenší podpory se nejsilnější irské levicové straně dostalo v hrabstvích Monaghan (1,1 procenta), Leitrim, Longford (1,5 procenta).

Sinn Féin se těšila největší důvěře voličů především v severních hrabstvích ležících u hranic se Severním Irskem a dále ve dvou největších městech Irské republiky Dublinu a Corku. Konkrétně nejvyšší podporu měla strana v hrabstvích Monaghan (27,6 procenta), Louth (17,4 procenta), Dublin City (12,8 procenta), Leitrim (12,5 procenta), South Dublin (11,1 procenta), Cavan a Cork City (10,8 procenta). Naopak nejmenší podíl hlasů naakumulovali kandidáti jediné „celoirské“ strany v hrabstvích Clare (0,3 procenta) a Kildare (1,0 procenta).

Kandidátům bez stranické příslušnosti projevovali voliči důvěru nejvíce v Galway City (30,6 procenta), Tipperary North (30,2 procenta), Roscommon (29,6 procenta), Offaly (29,5 procenta), Waterford City (28,2 procenta) a Limerick City (26,1 procenta). Nejnižší důvěru k nim naopak měli v hrabstvích Westmeath (5,3 procenta) a Cavan (5,5 procenta).

Obrázek 2: Přehled nejsilnějších stran v jednotlivých radách hrabství ve volbách v roce 2009

(<http://www.environment.ie/en/>, vlastní zobrazení dle

<http://www.rte.ie/news/elections/local/>)

Závěr

Historické vítězství Fine Gael ve volbách do rad hrabství, jakož i triumf této strany v souběžně konaných volbách do Evropského parlamentu¹², i přes jejich „druhořadý“ charakter, naznačují, že ve volbách do Poslanecké sněmovny, jež budou pravděpodobně vypsány na konec února 2011, může být výrazným způsobem přepsána od 30. let takřka neměnná politická mapa Irské republiky. V krizi zmítající se Fianna Fáil, již poslední průzkumy řadí až na třetí pozici¹³, by tak mohla po osmi desetiletích přijít o svou neochvějnou pozici, již v irském stranickém systému zaujímá. Pokud by se tak opravdu stalo, pak by podobná globální událost ekonomického charakteru, která stála na počátku rámce jeho současného fungování, předznamenala i jeho konec.

Seznam použité literatury

CARRUBA, C., TIMPONE, R. J. (2005): Explaining Vote Switching Across First- and Second-Order Elections. *Comparative Political Studies*. Vol. 38, No. 31.

FARREL, D. (2001): *Electoral systems. A comparative introductions*. New York: Palgrave.

FORDE, C. (2005): Participatory Democracy or Pseudo-Participation? Local Government Reform in Ireland. *Local Government Studies*. Vol. 31, No. 2.

¹²Fine Gael získala pět mandátů za 29,1 procenta hlasů, zatímco Fianna Fáil mandáty čtyři za 24,1 procenta hlasů. V doplňovacích volbách do dolní komory získala ze dvou mandátů Fine Gael mandát v obvodě Dublin South. Druhý mandát v Dublin Central získala nezávislá kandidátka.

¹³V listopadu 2010 by Fianna Fáil bylo ochotno volit 17 procent voličů, Labour Party 27 procent a Fine Gael 33 procent voličů. Blíže viz <http://www.redcresearch.ie/>.

- GALLAGHER, M. (2002): The Republic of Ireland: The single transferable vote in action. In REYNOLDS, A., REILLY, B., ELLIS, A. (eds.): *Electoral system design*, Stockholm: International IDEA.
- KEOGAN, J. (2003): Reform in Irish Local Government. In CALLANAN, M., KEOGAN, J. (eds.): *Local Government in Ireland. Inside Out*. Dublin: The Institute of Public Administration.
- O'SULLIVAN, T. (2003): Local Areas and Structures. In CALLANAN, M., KEOGAN, J. (eds.): *Local Government in Ireland. Inside Out*. Dublin: The Institute of Public Administration.
- SHEEDY, E. (2003): City and County Management. In CALLANAN, M., KEOGAN, J. (eds.): *Local Government in Ireland. Inside Out*. Dublin: The Institute of Public Administration.
- STRMISKA, M. a kol. (2005): *Politické strany moderní Evropy*. Praha: Portál.
- HAVLÍK, V., ŠEDO, J., ČALOUŠ, D. (2004): Systémy poměrného zastoupení, In CHYTILEK, R., ŠEDO, J. (eds.): *Volební systémy*. Brno: Mezinárodní politologický ústav Masarykovy univerzity v Brně.
- Department of Environment, Heritage and Local Government. [on-line]. [cit. 2010-06-12]. Dostupné na <http://www.environment.ie/en/>.
- Elections in Ireland. [on-line]. [cit. 2010-06-12]. Dostupné na <http://electionsireland.org/index.cfm>.
- Red C. [on-line]. [cit. 2010-06-12]. Dostupné na <http://www.redcresearch.ie/>.
- RTÉ NEWS: Elections 2009. [on-line]. [cit. 2010-06-12]. Dostupné na <http://www.rte.ie/news/elections/>.
- February 24th emerging as most likely election date. [on-line]. [cit. 2010-06-12]. Dostupné na <http://www.irishtimes.com/newspaper/opinion/2010/1203/1224284678654.html>.
- Náčelník všech Irů končí. Dostihla ho korupční aféra. [on-line]. [cit. 2010-06-12]. Dostupné na <http://aktualne.centrum.cz/zahranici/evropa/clanek.phtml?id=604368>.